

ПРАВОСЛАВНОЕ ВОЕННОЕ ДУХОВЕНСТВО РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ в 1914 г.

В статье рассмотрено положение православного военного духовенства Российской империи накануне Первой мировой войны. Автор исследует кадровый состав военно-духовного ведомства, его возрастной ценз, образовательный показатель и опыт пастырской деятельности.

Ключевые слова: *военное духовенство, кадровый состав, Российская империя, протопресbyter, Первая мировая война (Великая война).*

Serhii Malyshko

THE ORTHODOX MILITARY CLERGY OF THE RUSSIAN EMPIRE IN 1914

The status of the Orthodox military clergy of the Russian Empire before First World War is researched in the article. The cadre staff of the military-church department, his age qualification, educational index and the experience of pastor's activity are researched by the author.

Key words: *military clergy, cadre staff, Russian Empire, protopresbyter, First World War (The Great War).*

Стаття надійшла до редакції 7.11.2015

УДК 327.7-029:9(=133.1)

Ольга Мітькіна

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ НА СЛУЖБІ ФРАНКОФОНІЇ

У статті висвітлено розвиток франкофонного громадського сектора від появи перших організацій до сьогодення. Окреслено взаємодію громадськості з урядовими установами, зокрема з Міжнародною організацією Франкофонії. Підкреслено важливе значення неурядових організацій для розвитку Франкофонії в цілому

Ключові слова: *неурядові організації, Франкофонія, громадський сектор.*

Створенню у 1970 р. офіційної міжурядової франкофонної організації – Агентства культурного й технічного співробітництва – передував тривалий процес становлення та ствердження франкофонного руху, що стало можливим завдяки громадським неурядовим асоціаціям та організаціям й окремим активістам. На початковому етапі громадський сектор переважно займався проблемою поширення французької мови й культури. Поступово з'явилися організації різного спрямування. Але остаточно франкофонний рух ствердився завдяки формуванню громадських та неурядових організацій міжнародного рівня, які на сьогодні відіграють важливу роль у франкофонному світі.

Як стверджують самі франкофони, сформований громадським сектором досвід неможливо переоцінити. На думку першого Генерального секретаря Франкофонії Бутро Бутроса-Галі, без діяльності асоціацій на місцях не було б ні Міжнародної організації франкофонії, ні її Самітів голів держав та урядів [3, р. 55]. Другий Генеральний секретар Абду Діюф також підкреслив фундаторську роль громадськості у розбулові франкофонної спільноти. Успіх Франкофонії, стверджував він, завдячує діям громадських активістів, які тривалий час виступали її провідниками та лобістами, маючи при цьому досить обмежені ресурси [18, р. 139].

Проблемою громадського франкофонного руху цікавились М. Тетю, Р. Адамсон, І. Гілдер, С. Г. Семенов. Їхні роботи присвячені різним аспектам Франкофонії, але питання громадського сектора висвітлюються лише частково. Дотичними також є роботи А. Шопрада і С. Фаранджиса. Загалом, можна констатувати, що участь громадськості у розвитку Франкофонії є недостатньо вивченою як в українській, так і в закордонній історіографії.

Мета даної статті полягає у з'ясуванні історії становлення громадського сектора Франкофонії та виявленні етапів його розвитку.

Перше неурядове громадське об'єднання виникло з ініціативи Поля Камбона та П'єра Фонсена у 1883 р., майже водночас із запровадженням Онезімом Реклю терміну Франкофонія (1880 р.) Це був Альянс франсез (Alliance française). Як відзначають французькі дослідники Жак Барат та Клаудія Моїзей, це була перша громадська організація культурного спрямування, що

розпочала роботу на ниві Франкофонії [2, р.58]. Кінець XIX ст. не випадково відзначився появою Альянс франсез. Саме в цей час, після франко-прусської війни, спостерігалось зниження престижу французької мови у світі. Вона також значною мірою послабила свої позиції і як мова дипломатії. Підтримувати та розширяти вплив Франції через пропаганду її мови – стало девізом Альянсу. Започаткована у складі лише десятка членів організація дуже швидко набрала обертів і залучила до участі представників різних класів та конфесій. Біля витоків організації стояли відомі діячі культури і науки Фердинанд де Лессеп (президент Альянсу у 1887 – 1889 рр.), Луї Пастер, Ернест Ренан, Жюль Верн [1, р. 56]. Цікаво, що серед осіб, які виступили засновниками Альянсу, не було жодного лінгвіста. Альянс відкрив відділення у колоніях та розпочав роботу по налагодженню партнерства з групами франкомовного населення та франкофілів по всьому світу. Від самого початку свого існування Альянс франсез мав серйозну державну підтримку. Відкриття у 1919 р. у Парижі першої школи Альянсу стало важливим кроком уперед у виконанні місії організації. Школа й дотепер приймає учнів з усього світу та завжди іде в ногу з часом, використовуючи новітні технології та методики в галузі освіти.

На початку XX ст., приблизно через 20 років після свого заснування, Альянс франсез вже об'єднував близько 50 000 однодумців та мав 450 представництв за кордоном. Сьогодні Альянс є найбільшою мережею з розповсюдження французької мови та культури франкомовних країн на світовому рівні й налічує 968 представництв у 136 країнах і понад 490 000 студентів по всьому світу [20]. Зокрема, в Україні є декілька його представництв у Києві, Дніпропетровську, Львові, Одесі, Рівному, Запоріжжі, Севастополі, Сімферополі.

Головна місія з часом була дещо змінена у відповідності до сучасних реалій. Насьогодні Альянс франсез вирішує три конкретні завдання:

- географічне розширення викладання французької мови;
- популяризація французької культури та культур франкомовних країн;
- сприяння міжкультурному обміну.

Зокрема Жак Віот (Президент Альянсу у 1994 – 2004 рр.) стверджував, що «саме завдяки унікальному статусу Альянсу як громадської організації та близькості до місцевих реалій він займає вигідну позицію для підтримки культурного діалогу, розвитку дружби та обміну цінностями» [1, р. 59].

Серед перших громадських організацій також слід згадати Французьку світську місію (Mission laïque française), засновану у 1902 р. П'єром Дешампом. Основною відмінністю цієї установи від Альянсу, який займається проблемою викладання французької мови, є те, що Французька світська місія розробляє повні програми навчання з різних напрямків та дисциплін.

До перших франкофонних ініціатив також належить Рада французького життя в Америці (Le Conseil de la vie française en Amérique, 1937 р.), Міжнародна федерація французької мови й культури (La Fédération internationale pour la culture et l'expression de la langue française, 1906 р.), Міжнародна асоціація франкомовних письменників (L'Association internationale des écrivains de langue française, 1926 р.). Королівська академія французької мови та літератури у Бельгії (L'Académie royale de langue et de littérature françaises de Belgique, 1920 р.). Як бачимо, перші неурядові об'єднання франкофонів, що виникали не лише у Франції, мали на меті захист французької мови й пропаганду французької культури. Слово «франкофонний» у назвах перших асоціацій було відсутнє, оскільки термін ще не набув поширення й визнання.

Активізація діяльності громадського сектора припадає на період після Другої світової війни. Колишній Генеральний секретар Вищої ради Франкофонії Стеліо Фаранджис називає три основні фактори, що вплинули на розвиток громадського франкофонного руху в 50 – 60-х рр. XX ст.:

- 1) небачений розвиток інформаційних технологій, що дозволило франкофонам у різних країнах на п'яти континентах підтримувати контакти й об'єднуватись в організації;
- 2) після деколонізації французька мова була визнана офіційною мовою багатьох молодих незалежних держав;
- 3) визнання права франкофонів Квебека на збереження своєї франкофонної ідентичності породило хвилю солідарності в інших країнах [11].

Французький дослідник Жак Барат [2, р. 58] зосередив увагу на дещо інших факторах. Він стверджував, що в основі розвитку концепції Франкофонії лежить ідея багатства та престижу французької мови й культури, що досить тривалий час розглядалися як універсальний дар чи навіть винагорода для багатьох народів. Цінності, які уособлює французька культура, поступово розвивались і увібрали універсальні, що шануються в усьому світі (толерантність по відношенню до

інших культур, дотримання прав людини тощо). Тому набагато раніше офіційної міжкурядової інституційної Франкофонії саме громадський сектор наполегливо працював над розповсюдженням французької мови й культури.

Отже, сукупність різних факторів спричинила сплеск громадської активності та появу африканських політичних лідерів «першої хвилі», таких як Леопольд Сенгор, Хабіб Бургіба, Амані Діорі, які радо приймали французьку мову й культуру. Серед лобістів франкофонних ідей можна назвати діячів валлонського руху в Бельгії на чолі з Люсьєном Утерсом і Андре Патрісом, героїв квебекської «тихої революції», зокрема Ж. Лесаж, квебекських журналістів Ж.-М. Леже й М. Тетю, професора французької літератури О. В'ятта, французького африканіста і голову Міжнародної асоціації франкомовних письменників Р. Корневіна, генерального секретаря Міжнародної ради французької мови Ю. Жолі, президента асоціації «Майбутнє французької мови» Ф. Россійон, французького політичного діяча К. Денію, французького письменника М. Дрюона, президента Лівану Ш. Хелу, французького професора філології А. Гіерму, французького дипломата Б. Дорена, письменника і ректора університету Сен-Жозеф З. Абду, ректора Марокканського університету М. Ель-Фазі [12, р. 61]. Усі вони стали піонерами Франкофонії й своїм ентузіазмом запалили вогонь міжнародного франкофонного руху.

Саме громадські активісти відродили термін «Франкофонія», який був забутий після смерті його винахідника Онезіма Реклю. У 1962 р. вийшов тематичний номер журналу «Еспрі» присвячений французькій мові й культурі. У ньому було опубліковано відому статтю Л. С. Сенгора «Французька мова, мова культури», яка дала новий поштовх громадськості й спонукала до активізації розвитку Франкофонії.

На хвилі ейфорії та з ініціативи активістів почали створюватись різного роду громадські організації, асоціації та об'єднання. На початку 50-х рр. ХХ ст. громадський сектор був вже перенасичений організаціями, що займались питаннями французької мови [2, р. 60]. Відтак, поступово почали розвиватись інші напрямки – освіта, наука, техніка, тощо. У 1954 р. виник Культурний і технічний союз французької мови (Union culturelle et technique de langue française), який об'єднав франкофонів Бельгії, Франції, Італії (області Валле д'Аоста), Маврикія й Квебека. Дещо раніше, у 1953 р., було створено Міжнародну раду франкомовних радіо й телебачення (Conseil international des radios-télévisions d'expression française) для взаємної підтримки та спільної розробки і випуску передач у 33 країнах-членах.

Франкофонний рух набирив силу також завдяки виникненню численних асоціацій та об'єднань франкомовних спеціалістів різних професій: юристів, медиків, лінгвістів, парламентаріїв, артистів, науковців, економістів, соціологів, дантистів, лікарів, письменників тощо. У 1958 р. була створена Міжнародна асоціація франкомовних соціологів, у 1969 р. – Міжнародна федерація викладачів французької мови, що нараховує сьогодні 80 тис. членів у 140 країнах. Остання з них видає два журнали міжнародного рівня – «Французька мова у світі» і «Діалоги та культури». Під її впливом виникло кілька інших громадських організацій в галузі освіти – Франкофонна міжнародна асоціація директорів навчальних закладів, Профспілковий франкофонний комітет освіти й навчання [19, р. 309].

Створена з ініціативи А. Гіерму в 1964 р. Федерація друзів французької мови, а з 1991 р. Бієнале французької мови (La Biennale de la langue française) об'єднала лінгвістів. «Цього з'їзду ми чекаємо вже 200 років», – сказав канадський учасник перших «Бієнале» у м. Намюрі, Бельгія [13]. Ця організація проводить зїзди та займається видавничою діяльністю вже понад 50 років.

Особливо слід відзначити створену у 1967 р. у Люксембурзі Міжнародну асоціацію франкомовних парламентаріїв. Саме ця громадська організація стоїть біля витоків ідеї створення міжкурядової установи, що має об'єднати франкофонів усього світу. Сьогодні Асоціація є консультативним органом Міжнародної організації франкофонії.

За підрахунками німецького журналу «Африка-хойте», кількість інститутів Франкофонії (асоціації, центри, спільноти, фонди тощо) на кінець 60-х рр. ХХ ст. досягла 74. Таким чином, Франція, як підкреслив журнал, «має в своєму розпорядженні надійний інструмент зовнішньої політики, відкритий для участі інших країн» [22, с. 44].

Зі створенням у 1970 р. міжкурядової франкофонної організації – Агентства культурного й технічного співробітництва (АКТС) – громадський сектор, який на той час вже складав ліву частку франкофонного руху, не залишився осторонь. У статуті АКТС (ст. 2), неурядові громадські організації та асоціації мають право увійти до складу Консультативної ради АКТС, пройшовши певну акредитаційну процедуру для отримання статусу консультанта (ст. 16) [6]. Отже, інституційна

Франкофонія з моменту її створення цілеспрямовано розвивала взаємовідносини з міжнародними та національними неурядовими установами.

У той же час, перенасичення громадського сектора дрібними організаціями призводило до розпорошення зусиль й унеможлиблювало вирішення серйозних завдань. Дрібні громадські організації відчували потребу в об'єднанні для спільного вирішення різноманітних питань. Відтак, у 1974 р. виникла Франкофонна асоціація дружби й зв'язку (*Association francophone d'amitié et de liaison*) зі штаб-квартирою в Парижі, до якої сьогодні входить 132 члени [15]. Вона являє собою міжнародне об'єднання неурядових асоціацій та організацій, за секторальним та географічним принципом, покриваючи різні сфери діяльності Франкофонії. Своєю метою Асоціація визначила наведення контактів та взаємин між організаціями Франкофонії та науковими установами всього світу для взаємного обміну досвідом й вирішення спільних проблем. Асоціація має договори співпраці з ЮНЕСКО й ООН та консультативний статус при Раді Європи. Зокрема, у рамках ЮНЕСКО вона організує тижні Франкофонії, на яких обговорюються питання, пов'язані з місцем французької мови у різних галузях науки й культури [14, р. 39]. В разі необхідності Асоціація розробляє пропозиції та рекомендації, що виносяться на розгляд Самітів.

Активний розвиток громадського сектора поступово призвів до виходу його інтересів за сутокультурно-лінгвістичні рамки й охопив інші сфери життєдіяльності. Зокрема, для сприяння розвитку економічного напрямку АКТС у 1987 р. ініціювало створення Франкофонного фонду ділового співробітництва (*Fond francophone d'affaires*), а вже в 1989 р. було організовано першу зустріч ділових кіл Канади та Африки. Метою діяльності Форуму є підтримка економічного співробітництва й торгівлі між франкофонними країнами, розвиток промислового партнерства, електронної торгівлі, передача новітніх технологій. Кожні два роки, в рамках Саміту Франкофонії, підприємці збираються в пошуках партнерів, нових ринків збуту і джерел фінансування, обговорюють різні питання, що їх цікавлять. У 1991 р. була прийнята Хартія Фонду, в якій він визначився як міжнародна неурядова організація ділових кіл країн, що мають на меті розвиток торговельних, промислових і технологічних зав'язків у франкофонному просторі [8, р. 62].

Сьогодні Фонд ділового співробітництва складається з 55 національних комітетів і п'яти регіональних груп (Європа, Африка, Америка, Азія і басейн Індійського океану) з міжнародним секретаріатом у Парижі. Він забезпечує діяльність так званої «Ділової біржі» – постійно поновлюваної бази підприємств-членів і списку пропозицій співробітництва як від міжнародних спеціалізованих організацій (Всесвітнього банку, Африканського банку розвитку), так і від самих членів [16 р. 142]. Фонд є представником і захисником інтересів своїх членів у міжнародних організаціях. З 1997 р. щорічно кращому підприємству присуджується премія «Економічна Франкофонія». Тож, ділові кола франкофонної спільноти у такий спосіб також знайшли своє місце у цій спільноті.

У 1981 р. було створено Міжнародну федерацію франкофонних фахівців бухгалтерського обліку, до якої входить сьогодні Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України. У 1995 р. була заснована організація «Жінки, закон та розвиток Африки», яка має понад 1200 членів з 10 країн Африканського континенту. Її пріоритетом є поширення культури поважання прав жінок в Африці. У 2005 р. було створено Альянс за відновлення державного управління в Африці (*L'Alliance pour Refonder la Gouvernance en Afrique*), який об'єднав громадські організації не лише Африканського континенту, а й з інших куточків світу. Одним зі стратегічних завдань Альянсу є виховання нового політично активного покоління, яке сприятиме інтелектуальній, інституційній та культурній трансформації континенту на основі кращого світового досвіду. При цьому Альянс дотримується принципу збереження локальних цінностей і традицій та враховує реалії Африки.

У 1989 р. Університетське агентство Франкофонії було запрошене приєднатись до АКТС в якості основного оператора в галузі вищої освіти та наукових досліджень.

Наявність значної кількості громадських організацій франкофонного світу зумовлює необхідність класифікувати їх як для зручності при налагодженні контактів між ними, так і для здійснення аналізу їх діяльності. Підходів до класифікації існує декілька. Так, М. І. Таверн'єр, стверджуючи у своєму інформаційному звіті для Національної асамблеї [17, р. 47], що існують міриади неурядових асоціацій та організацій, які працюють на благо Франкофонії, поділяє їх на основні та другорядні. Існує й інший підхід до класифікації громадських організацій – у залежності від типу відносин з Міжнародною організацією Франкофонії (МОФ). Так, громадські організації поділяються на три категорії: категорія А – організації, що узгоджують діяльність і підтримують тісне співробітництво з органами Франкофонії; категорія Б – співробітництво обмежується

консультаціями; категорія В – здійснюється лише обмін інформацією про діяльність [21 р. 35]. На наш погляд, можна класифікувати громадські організації за типом членства: на ті, що об'єднують юридичних осіб – парламенти, міста, університети, ЗМІ (Парламентська Асамблея Франкофонії, Міжнародна асоціація франкофонних мерів, Університетське агентство франкофонії, Міжнародний союз журналістів), і ті, що об'єднують фізичних осіб (Міжнародна федерація викладачів французької мови, Міжнародна асоціація франкофонних жінок тощо).

Найбільш вживаним та прийнятим Міжнародною організацією Франкофонії є класифікація громадських організацій за метою їхньої діяльності. Цей підхід запропонувала Конференція міжнародних неурядових організацій Франкофонії, діяльність якої була започаткована рішенням Постійної ради Франкофонії у 1992 р. Ця класифікація виглядає наступним чином:

- Місія А: Французька мова, культурне та лінгвістичне різноманіття;
- Місія В: Мир, демократія та право;
- Місія С: Освіта, виховання, вища освіта та наука;
- Місія D: Економічне співробітництво, тривалий розвиток та солідарність;
- Інші місії.

Конференція міжнародних неурядових організацій Франкофонії з моменту її створення стала офіційним представником громадського сектора спочатку при Агентстві культурного й технічного співробітництва, а потім у Міжнародній організації Франкофонії. Вона об'єднала найбільші та найвпливовіші громадські організації, які отримали консультативний статус в інститутах МОФ.

Після реформування АКТС у 1997 р. новий Статут визначив місце Конференції міжнародних неурядових організацій Франкофонії на міжнародній арені і водночас закріпив взаємини офіційної Франкофонії з громадським сектором. Таким чином, сьогодні Генеральний секретар МОФ зобов'язаний раз на два роки скликати Конференцію міжнародних неурядових організацій Франкофонії, а ст. 18 закріплює наступні зобов'язання Конференції [4]:

- інформувати міжнародні неурядові франкофонні організації щодо програм і напрямків роботи затверджених Самітом;
- визначати організації, здатні зробити конкретний внесок та ефективно працювати у рамках програм Франкофонії;
- вести консультації та збирати відгуки і пропозиції щодо основних напрямків та програм діяльності МОФ;
- сприяти розвитку співробітництва між організаціями зі спільними інтересами.

Невдовзі Генеральний секретар МОФ висловив побажання зміцнити зв'язки інститутів Франкофонії з громадянським суспільством. За його пропозицією на засіданні Конференції міністрів франкофонії, яке відбулося в м.Котоню 24 листопада 2004 р., було затверджено Директиву регулювання взаємин громадських організацій з інститутами франкофонії та Міжнародною організацією Франкофонії. Ця Директива замінила стару, що була прийнята у 1992 р. Постійною радою франкофонії.

Отже, Конференція міжнародних неурядових організацій була закріплена як офіційний інститут, що уособлює собою громадський сектор. Діяльність Конференції характеризується чіткою організацією. Засідання відбуваються за тематичними секціями у відповідності до пріоритетних напрямків роботи. Між засіданнями працює Виконавчий комітет, президент якого завжди присутній на засіданнях Постійної ради Франкофонії.

Окрім того, у Розділі V згаданої Директиви були окреслені обов'язки сторін. Громадські організації, зі свого боку, зобов'язані:

- інформувати Генерального секретаря МОФ про свої заходи та звітувати йому раз на два роки;
- повідомляти своїх членів про заходи МОФ та її операторів;
- сприяти досягненню спільних стратегічних цілей, визначених Самітом;
- брати участь на консультативних засадах у засіданнях установ Франкофонії (у разі запрошення);

МОФ же, в свою чергу, зобов'язана:

- запрошувати громадські організації на свої заходи та заходи операторів;
- дозволяти використовувати символіку Франкофонії за умови попереднього узгодження.

Сьогодні Конференція міжнародних неурядових організацій нараховує 69 членів, акредитованих МОФ у відповідності до вимог, визначених у Розділі III згаданої Директиви:

- поважати й дотримуватись цінностей та принципів Франкофонії;
- охоплювати заходами як мінімум дві країни-учасниці МОФ за умови обов'язкової наявності локальних партнерів в інших країнах;
- використовувати французьку мову в якості робочої при проведенні заходів;
- мати чітку інституційну структуру для реалізації співпраці з МОФ та її інститутами.

Співіснування різного роду громадських організацій та об'єднань у гармонії з державними і міжурядовими установами є важливою особливістю сучасної Франкофонії. Тим більше, що деякі з громадських організацій займають почесне місце операторів та консультантів Міжнародної організації Франкофонії. Навіть в преамбулі Статуту Франкофонії 2005 р. визнано внесок «великої кількості активістів громадських організацій, які тривалий час сприяють розвитку та поширенню французької мови, діалогу культур та культури діалогу» [5].

Сьогодні МОФ та оператори Франкофонії розробляють та реалізують конкретні заходи разом з неурядовими організаціями, працюючи над сюжетами спільного інтересу. Це партнерське співробітництво виражається в різних програмах та проектах, які розгортає франкофона спільнота.

Зокрема, у 2010 р. на Саміті голів держав та урядів була підписана Декларація Монро, у статті 40 котрої зазначається: «Ми приділяємо особливу увагу французькій мові в якості технічної, наукової, юридичної, економічної та фінансової. З цього приводу звертаємось з проханням до Міжнародної організації Франкофонії та до операторів сприяти й заохочувати професійні та університетські спілки, які застосовують та розповсюджують французьку в сферах своїх компетенцій» [9].

На цей заклик відразу відреагували громадські організації. В результаті у 2011 р. було підписано Хартію професійних франкофонних асоціацій [7], які не об'єдналися в окрему установу, а продовжують працювати з МОФ через Конференцію міжнародних неурядових організацій Франкофонії. Ця Хартія окреслила принципи та основні цілі роботи професійних громадських об'єднань. Її підписали 7 організацій міжнародного рівня, у 2012 р. до них приєдналось ще 5 організацій, а в 2013 р. Хартію підписала Міжнародна президія центру молодих керівників міжнародних підприємств.

У 2014 р. була підписана ще одна Хартія, яка об'єднала громадські організації, що виступають за рівноправ'я жінок та чоловіків. Ініціаторами виступили 15 міжнародних неурядових установ, які поставили собі за мету виховання нового покоління незалежних, самостійних, освічених жінок Африки.

Тож, проаналізувавши розвиток громадського франкофонного сектора, на нашу думку, можна виокремити чотири етапи його еволюції. Перший етап охоплює 1883 – 1961 рр. і починається із заснування першої громадської організації, яка виступала за поширення у світі французької мови та культури. Наступною відправною точкою є 1962 р. – рік відродження терміну «Франкофонія» й активізації громадського сектору. 1970 р. ознаменувався створенням міжурядової франкофонної організації – Агентства культурного й технічного співробітництва й розпочав новий, третій етап в еволюції громадського сектора. Початок останнього етапу ми пов'язуємо з 1989 р., коли вперше громадська установа була запрошена стати офіційним оператором МОФ. Ця подія закріпила позиції громадського сектора у франкофонному світі й підтвердили його важливу роль. У 1992 р. було створено Міжнародну конференцію неурядових організацій Франкофонії, яка стала офіційним представником голосу громадськості в МОФ.

Таким чином, розвиток громадського франкофонного руху почався на десятиліття раніше появи перших офіційних урядових установ. Громадськість виражала прагнення до зближення, обміну думками й співробітництва. При цьому, постійно зростала кількість громадських організацій, що підтверджувало зацікавленість населення різних країн світу у розвитку Франкофонії. Кількісне зростання супроводжувалось якісними змінами: підвищенням ролі та впливу громадськості, зростанням сфери її діяльності. Сьогодні значна кількість громадських установ, незважаючи на різноманіття статутних місій, продовжує бути активними учасниками франкофонної спільноти і виступає повноправними партнерами офіційної Франкофонії. Зі свого боку, МОФ та її оператори надають пріоритетну підтримку громадським організаціям в їхній діяльності. У такий спосіб, сформувалося коло взаємодопомоги, кожен з учасників котрого робить свій внесок у досягнення спільних цілей.

Джерела та література:

1. Adamson R. The defence of French / Robin Adamson. – Francfurt Lodge: Multilingual Metters Ltd, 2007. – 224 p.
2. Barrat J. Géopolitique de la Francophonie / Jacques Barrat, Claudia Moisei. – P.: Presses universitaires, 1997. – 184 p.
3. Boutros-Ghali B. Emanciper la Francophonie / Boutros Boutros-Ghali. – P.: L'Harmattan, 2002. – 287 p.
4. Charte de la francophonie. – 1997.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://agence.francophonie.org/doc/txt-reference/charte_franco.pdf
5. Charte de la Francophonie. – 2005. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.francophonie.org/IMG/pdf/charte_francophonie.pdf
6. Charte de l'Agence de coopération culturelle et technique. – 1970. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/dossiers/francophonie/charte70.shtml>
7. Charte des associations professionnelles francophones. – 11 octobre 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.francophonie.org/IMG/pdf/charte_version_4_decembre_2013.pdf
8. Chauprade A. L'Espace economique francophone: pour une francophonie intégrale / Aumeric Chauprade. – P.: Ellipses, 1996. – 157 p.
9. Déclaration de Montreux. – 24 octobre 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.francophonie.org/IMG/pdf/Declaration_SOM_XIII_24102010.pdf
10. Etat de la Francophonie dans le monde. Donnees 1995-1996. – P.: La documentation française. – 231 p.
11. Farandjis S. Philosophie de la Francophonie / S.Farandjis // Les cahiers de la Francophonie. – P.: L'Harmattan, 1999. – P.20.
12. Gilder A. Alerte francophone / Alfred Gilder, Albert Salon. – P.: SEFI-Arnaud Franel, 2004. – 222 p.
13. Guillermo A. Histoire des quinze premieres biennales / Guillermo Alain. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.biennale-lyon.org/lassociation/historique.html>
14. Le Marchand V. La Francophonie / V. Le Marchand. – Milan: Milan, 1999. – 63 p.
15. Le répertoire de nos membres. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.afalassociation.com/repertoire-des-membres/>
16. Petrie P. Francophonie et Commonwealth: quelles missions d'avenir / Peter Petrie, Jacques Viot – P.: L'Harmattan, 2003. – 228 p.
17. Rapport d'information sur les moyens et les structure de diffusion de la francophonie / Commission des finances de l'économie générale et du plan. – 21 septembre 2000. – p. 47. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.assemblee-nationale.fr/11/pdf/rap-info/i2592.pdf>
18. Rapport du Secrétaire general de la Francophonie 2004-2006 / sous la dir. de Hugo Sada. – P.: Lys impressions graphique, 2006. – 150 p.
19. Tetu M. Qu'est-ce que la Francophonie? / Michel Tetu. – P.: Hachette-Edicef, 1997. – 317 p.
20. Альянс француз у світі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.afukraine.org/-Al-yans-franzez-u-sviitii,30-.html>
21. Греш С. А. Возникновение, развитие и современное состояние Международной организации франкофонии: дис. канд. полит. наук / С. А. Греш. – Москва, 2005. – 232 с.
22. Корнейчук Е. Г. Идеологическая экспансия французского неокOLONIALИЗМА в Тропической Африке 1958 – 1972 гг. / Е. Г. Корнейчук – М.: Университет дружбы народов, 1979. – 92 с.

Ольга Митькина

ОБЩЕСТВЕННЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ НА СЛУЖБЕ ФРАНКОФОНИИ

В статье освещено развитие франкофонного общественного сектора от появления первых организаций до наших дней. Описано взаимодействие общественности с правительственными учреждениями, в частности с Международной организацией Франкофонии. Подчеркнуто важное значение неправительственных организаций для развития Франкофонии в целом.

Ключевые слова: неправительственные организации, Франкофония, общественный сектор.

Olga Mitkina

NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS ON THE SERVICE OF FRANCOPHONIE

The article describes development of francophone nongovernmental sector from the appearance of the first organization till nowadays. It describes the cooperation of civil society with governmental institutions, and with International Organization of Francophonie. The article underlines the importance of nongovernmental sector for the francophone movement development.

Keywords: nongovernmental organizations, Francophonie, civil society.

Стаття надійшла до редакції 8.11.2015

УДК 327.7 ЄС

Тетяна Соломенна

ТРАНСФОРМАЦІЯ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА ПІСЛЯ САМІТУ У ВІЛЬНЮСІ

В статті досліджується зміна позицій країн-учасниць Східного партнерства після саміту у Вільнюсі. Неможливість подальшого існування цього формату співробітництва між ЄС та його східними сусідами підтверджується пропозицією перегляду Європейської політики сусідства, представленої наприкінці 2015 року для детального обговорення усіма зацікавленими сторонами.

Ключові слова: Східне партнерство, Європейська політика сусідства, саміт, ЄС.

Події в Україні кінця листопада 2013 – лютого 2014 року призвели до серйозних змін в багатьох аспектах українського життя, переоцінки європейських пріоритетів регіональної політики та суттєвих змін на глобальному рівні. Оприлюднення відмови українського уряду від підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (далі – УА) 21 листопада 2013 року, спричинили протест незадоволених таким рішенням громадян, організований в кількох містах України. За відсутності офіційних документів від української сторони, керівництво ЄС спробувало врегулювати ситуацію до Третього саміту Східного партнерства (далі – Сх П), призначеного на 28-29 листопада 2013 року.

Підписання тексту УА з Україною планувалося центральною подією саміту Сх П у Вільнюсі, хоча були й інші питання порядку денного цього заходу. Нервова атмосфера супроводжувала всі події цього форуму, а його учасники від Європейського Союзу сподівалися змінити рішення українського керівництва щодо підписання УА. Керівництво ЄС, а це глава Єврокомісії Ж. Баррозу, президент Європейської Ради Г. ван Ромпей і господарка заходу президент Литви Д. Грибаускайте, весь час намагалися переконати очільника української делегації В. Януковича підписати підготовлений документ. Проте цього не сталося, й формальним результатом Вільнюського саміту стали парафування Угод про асоціацію з Молдовою та Грузією та обговорення поточних питань у форматі партнерства [4].

Силовий розгін київського майдану й подальші суспільно-політичні колізії, аж до зміни українського керівництва, відкрили не лише нову сторінку історії українського суспільства, а й нову добу міжнародних відносин.

Одноставне схвалення, на прохання президента В. Путіна, Федеральними Зборами РФ 1 березня 2014 року використання збройних сил на території України; проведення «референдуму» в Криму 16 березня 2014 року; Указ В. Путіна про включення Криму до складу РФ; ескалація воєнного конфлікту на сході України та реакція світової спільноти – це все єдині ланки, які призвели до ґрунтовного перегляду засадничих принципів в міжнародних справах різного масштабу.

Формат Східного партнерства також зазнав змін під впливом акцентованої агресивної політики РФ та її участі в українській кризі. Східне партнерство, як різновид Європейської політики сусідства (далі – ЄПС) для шести пострадянських держав: Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Грузії, Молдови та України, – передбачало поглиблення двосторонньої співпраці та наближення країн-учасниць до стандартів ЄС.

Існуючий формат Сх П, що був ініційований польсько-шведською ініціативою 2008 року, мав своїх прихильників і критиків як в Україні, так і в середині ЄС. Різні аспекти цього формату ЄПС стали предметом досліджень як наукових центрів, так і окремих дослідників [12-14]. Зокрема, зарубіжні експерти вивчають запровадження та реалізацію Східного партнерства в усіх вимірах, даючи комплексний аналіз цьому напрямку ЄПС, деталізують його значення для різних його учасників [2, 3, 5]. Інтерес становить збірка Інституту Європи РАН, що побачила світ на початку 2014 року,